

JUNAK.

IVAN ALBREHT.

Ko smo začeli romati iz zaledja proti bojišču, nas je bilo še razmeroma malo, toda sami zdravi ljudje smo bili in mladi, premladi, — ljudje, ki nosijo v mislih mater in komaj še ljubico, nikdar pa ne boja. V bližini bojišča pa so začeli cepati med nas starci, ljudje sivih las, ugaslih oči in razritih obrazov, ljudje, polni znakov slabo zaceljenih ran, mrki in tihi, zakrknjeni možje, ki so tehtali besede kot suho zlato. Čutili smo, da nas sovražijo, nas otroke nebogljene, ki ne znamo ceniti važnosti dne, ne slovesnosti ure.

Šele čisto v bližini ognjenega plesa je naposled pal v našo tovarišijo on, ki je dopolnil število.

»Mati ti je umrla,« ga je pozdravil nekdo ob prihodu, on pa je dejal:

»No, ta je pa lepa!«

In se je zasmel tako široko, da je pokazal skoraj vse svoje lepe, zdrave zobe.

»Si lačen?« ga je vprašal mlad častnik.

»Sem,« je menil ta in se je zopet smejal.

Častnik je pobral kamen in mu ga je dal:

»Jej!«

In fant je veselo vzel kamen in je začel tiščati vanj svoje zdrave, lepe zobe.

In kadet je poklical poročnika, nadporočnik stotnika; celo sam major je prišel poleg in veliko veselje je bilo v Babilonu.

Ko smo se porazvrstili po jarkih, si je domislil nekdo in je rekel veseljaku:

»Ali znaš plesati?«

»Znam,«

»Zlezi malo ven in zapleši, da nas ne bo mučilo dolgočasje.«

Fant se je zasmel in je storil tako. Zaplesal je pred jarkom in začel peti. Od nekod je poklical: ziiiiv — in plesalec je obležal v krvi.

Ko se je stemnilo, smo ga pokopali. Par sto korakov za jarki smo ga zagrebli in major sam je govoril pri pogrebu:

»Domovina ga je klicala in junak je dal življenje zanj. Vojaki, bil je junak!«

In vsi, kar nas je bilo mladih in nebogljenih, smo se v hipu postarali tisto uro. Klonili smo glave, skrili smo misli in smo začeli tehtati besede kot suho zlato.

DNEVNIK.

STANKO MAJCEN.

Ali moram umreti, ker sem lepa? Ali nimam bratov vojakov, da me ščitijo? Padla sem, oškropljena z blatom — kje si, Dragomir na konjiču, da zavihtiš sabljo nad blatilci? Tvoja sestra umira gnusa... Mesto je ogromna gomila ran, smradu in gnilobe. Najsi ga solnce prepeka, najsi

noč razmaje zrak in dviga nebes do zvezd — mesto smrdi, mesto se enostavno kadi kakor odprto žrelo nepopisnih, nepristopnih grdobij...

Mesto, to so velika, brezzoba usta! To je mesto! Usta do ušes in kazalec črno zanohten! Čujte in strmite! Tista tenka lutka iz Mišarske ulice... no, tista tenka, okrogla, z bradico ko mesec, z obrvmi ko dva metulja, tista, ki ji noben čevelj ni bil ozek dovolj, nobena rokavica premajhna, tista, dà, prav tista — e! Štrbunknila je — da je brizgnilo do kapi...

To je mesto. In jaz? Ali moram umreti, ker sem lepa, Dragomir?

Konje smo imeli, ko je brat stopil v generalni štab. Tri konje. Na vrancu je jezdil bratov dečko. Zmerom mi je brat pomagal v sedlo. Trata je bila mehka in prožna kakor mramorna ploča, s suknom prepeta, kakor biljar. In jaz: slonokoščena krogla na njem!

Nikomur me ni pokazal brat, skop ali ljubosumen ali izkušen, kakor je bil. Zdaj je mrtev. Vojskovodja božjih trum.

Jaz pa sem vedela, kaj mu je. Da sem namreč lepa, in da je ostal pri meni...

Prejezdila sva vse škrančkovsko jutro od roba pa do roba, od teme pa do svita in do svetle stene — tam, kjer je bilo solnce na zid narisano. Zemlja je bila oprežena s preprogami, da bi si konji ne oškrbili kopit. Podkovani so bili z živim, pojočim jeklom. Dlaka se je svetila, sedlo je škripalo, konj je prhal od slasti. In to vse pred čudečim se obličjem jutra. Tam daleč za hrbtom se je dramilo mesto. Lezlo je iz neblagodišečih ovojev, krmežljivo, pospano, zlobno — zlovoljno, ne vem zakaj. Malo mesto, samo sebe sito do grla!

»Po mestu, po mestu, med ljudmi, saj jih nočem poznati...! Tam je solnce, tam je radovednost in priznanje... ej!«

Brat molči ko sam bodoči vojskovodja božjih trum. Kakor Napoleon vali velike misli po svoji glavi, skalam podobne, ki jih je sama senca, sama senca in prostornost.

Nepremično drvita šarca vštric, iz mesta, iz mesta...

Na povratku je brat milejši, prijaznejši in malodane do prvega zidu me pustil na konju.

»Odskočiva!« — in oba se vgrezneva v globoko travo, ki je rosna.

Za vojaka me ima, in vendar sem njegova sestra, »tista okrogla, tenka iz Mišarske ulice, saj jo poznate...«

In peš se napotiva po stranicah v vojašnico.

»Kdo te bo brzdal, kadar odjezdimo na jug? Kdo te bo učil jezdit — (brat se nasmehne) — kdo te bo za roke vodil ob jutrih po rosi, sestra?«

In poljubi mi roko in stopi mimo straže. To je bilo tik vojašnice.

Na fotografiji ga ne prepoznam. Slikati se je dal — za koga? Daljen in nem stoji med drevesi, odmaknjen za dvajset let. Eno usodo daleč...

Mene je pogazil prvi tujec, ki sem ga srečala na ulici.....